

Asia Televisioiden vuokraamiseen liittyvät tekijänoikeuskysymykset

Hakija M Majatalo K Oy:stä

Annettu 10.12.2002

LAUSUNTOPYYNTÖ

M Majatalo K Oy:stä on 29.07.2002 saapuneella kirjeellään pyytänyt tekijänoikeusneuvoston lausuntoa koskien tekijänoikeusmaksujen maksuvelvollisuutta televisiovuokraustoiminnassa. M haluaa tarkennusta hänen aikaisemman lausuntopyyntönsä johdosta annettuun tekijänoikeusneuvoston lausuntoon (lausunto 2002:9, julkinen esittäminen asuntohotellissa ja televisioiden vuokraaminen).

Lausuntopyynnössä todetaan, että asia, jota M kysyi, jäi hänelle epäselväksi. Hakija haluaisikin nyt varmuuden siihen, kuka on vastuussa tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisten korvausten maksamisesta, M vai Majatalo K Oy, vai ovatko ne yhdessä vastuussa korvausten maksamisesta.

Lausuntopyynnön mukaan Majatalo K Oy:n televisioita vuokrataan muuallekin kuin Majatalo K Oy:n huoneisiin eli esimerkiksi T:n lääninvankilaan, O:n Opistoon ja yksityishuoneistoihin. Lausuntopyynnössä todetaan, että Majatalo K Oy ei ilmeisesti voi näiden kohteiden osalta olla yhteisvastuussa tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisten korvausten maksamisesta.

Lausuntopyynnön mukaan Majatalo K Oy tilittää televisioiden vuokraamisesta saadut rahat M:lle. M omistaa vuokrattavat televisiot ja maksaa vuokratuloista asianmukaiset verot verovirastolle.

Lausuntopyynnössä todetaan seuraavaa Majatalo K Oy:n liiketoiminnan järjestelyistä.

Majatalon huoneita ei ole varustettu televisiovastaanottimilla. Majatalo K Oy vuokraa Majatalon huoneita erillisillä määräaikaisilla vuokrasopimuksilla, joihin ei sisälly televisiovastaanotinta. Huoneen vuokraaja voi halutessaan vuokrata televisiovastaanottimen M:lta, joka veloittaa televisiovastaanottimen vuokran suoraan asiakkaalta tai hänen työnantajaltaan, mikäli näin on sovittu. Viimeksi mainitussa tapauksessa laskutuksen suorittaa Majatalo K Oy arvonnlisäverolla lisättyä. Majatalo K Oy tilittää verottoman osuuden

vuokraushinnasta M:lle. T:n lääninveroviraston mukaan aamupala ja televisiovuokraus ovat asunhotellitoiminnasta erillisiä toimintoja, joihin sovelletaan eri arvonlisäverokantoja.

Lausuntopyynnössä todetaan, että korkeimman oikeuden Majatalo K Oy:n ja GRAMEX ry:n välisessä tekijänoikeusasiassa antama ratkaisu 2002:20 ei sido Majatalo K Oy:tä 30.09.1999 jälkeen, sillä televisioiden vuokraaminen ja autojen vuokraaminen on tuon päivämäärän jälkeen eritelty asunhotellin majoitustoiminnasta erilliseksi toiminnaksi. Televisioiden vuokraustoimintaa suorittaa M eikä Majatalo K Oy. Majatalo K Oy:n asiakkaille on annettu mahdollisuus vuokrata pelkkä huone tai huone ja erillisesti televisio huoneeseensa.

Lausuntopyynnössä todetaan, että televisioiden, DVD-laitteiden, digilaitteiden ja atk-laitteiden vuokraustoimintaa on lisäksi muuallakin kuin Majatalo K Oy:n tiloissa.

Lausuntopyynnön mukaan M vuokraa televisiot ja omistaa Majatalo K Oy:n osakkeita 34 kappaletta, joka on 34 % Majatalo K Oy:n osakekannasta. M ei harjoita majoitustoimintaa missään muodossa. M harjoittaa kuitenkin huoneistonvuokrausta normaaleissa yksityisasunnoissa.

Tekijänoikeusneuvostolle esitetyt kysymykset

M on esittänyt tekijänoikeusneuvostolle seuraavat kysymykset:

- 1) Onko televisiovuokraamo, joka vuokraa televisioita yksityishenkilöille sekä yrityksille, velvollinen maksamaan tekijänoikeusmaksuja?
- 2) Muuttaako maksuvelvollisuutta, jos laskutus tapahtuu jonkin muun laskutuksen yhteydessä ns. kauttalaskutuksena?
- 3) Onko yksityinen henkilö velvollinen maksamaan tekijänoikeusmaksuja, mikäli hän luovuttaa televisioita toisten yksityisten henkilöiden käyttöön?

M on kysymyksiä selventääkseen antanut lisäksi käytännön esimerkkejä lausuntopyynnössä tarkoitetun liiketoiminnan järjestelyistä.

VASTINEET

Tekijänoikeusneuvosto on päättänyt varata Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys GRAMEX ry:lle (jäljempänä GRAMEX ry. ja Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:lle (jäljempänä Teosto ry.) mahdollisuuden vastineiden antamiseen.

GRAMEX ry:n vastine

GRAMEX ry. on todennut 01.10.2002 päivätyssä vastineessaan seuraavaa.

Lausunnon pyytäjä on osoittanut tekijänoikeusneuvostolle useita eri lausuntopyyntöjä, jotka sisällöltään ovat osin päällekkäisiä.

GRAMEX ry. toteaa, että sen sääntöjen mukaisena tehtävänä on edistää ja valvoa äänitteillä esiintyvien taitelijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeuslaissa säädettyjä oikeuksia. Yhdistyksen tehtäviin ei kuulu osallistua jonkin yrityksen tai henkilön liiketoiminnan suunnitteluun.

Myöskään tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan ei kuulu osallistuminen sanotunlaiseen toimintaan. Tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on paitsi avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä myös antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Tekijänoikeusneuvoston toimivalta lausuntojen antamisessa rajoittuu yksittäistapauksiin (hallituksen esitys 32/1984, s. 7). Asiasta itsestään johtuu, että yksittäistapaus tarkoittaa vain tiettyä konkreettista lainsoveltamistilannetta. Osallistuminen erilaisiin spekulatiivisiin pohdintoihin johtaa varmuudella eri suuntiin meneviin tulkintoihin ja on näin ristiriidassa tekijänoikeusneuvoston perustehtävän kanssa.

Vastineessa todetaan vielä yhteenvetona, että M:n lausuntopyynnöt sivuavat kysymyksiä, jotka ovat tulleet ratkaistuiksi niin korkeimmassa oikeudessa kuin tekijänoikeusneuvostossakin. Ne eivät koske konkreettisia, tosiseikastoltaan tiedossa olevia yksittäistapauksia, vaan ovat kokoelma erilaisia spekulatiivisia vaihtoehtoja, joiden lopullisen toteutumisen muoto on epävarmaa. Osaksi kysymykset koskevat seikkoja, jotka eivät aktualisoidu GRAMEX ry:n toiminnassa. Koska kysymykset eivät koske konkreettisia yksittäistapauksia, vastineessa todetaan, että lausunnon antaminen tekijänoikeusneuvostossa rauennee.

Teosto ry:n vastine

Teosto ry. on todennut 08.10.2002 päivätyssä vastineessaan seuraavaa.

Tekijänoikeuslain 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvoston tehtävänä on antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Keskeisenä neuvoston perustamisen tarkoituksena on ollut, että taloudelliselta tai muulta intressiltään vähäiset erimielisyydet lain tulkinnasta ratkaistaan yksittäistapauksissa tuomioistuimen sijasta neuvostossa (HE 32/1984 vp.). Tavoitteena on ollut edistää sekä oikeuksien haltijoiden että teosten käyttäjien oikeusturvaa.

Teostolla ei ole lausuntopyynnön hakijaan nähden konkreettisia, yksittäistapauksiin liittyviä riitoja tekijänoikeuslain tulkinnasta. Musiikin tekijöiden ja kustantajien oikeusturvaa ei edistä, vaan pikemminkin heikentää lausuntojen antaminen monitahoisiin spekulatiivisiin kysymyksiin.

Lausuntopyynnöstä käy ilmi, että kyseessä ei ole konkreettinen laintulkintatilanne, vaan lausunnon pyytäjän liiketoiminnan suunnittelu. Tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan kuuluu lausuntojen antaminen yksittäisistä konkreettisista laintulkintakysymyksistä, joista asian osapuolilla on erimielisyys. Koska lausuntopyynnössä ei Teosto ry:n mukaan ole kysymys tällaisesta tilanteesta, tekijänoikeusneuvoston ei ole syytä lausua asiasta.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Ennen varsinaisen lausunnon antamista tekijänoikeusneuvosto toteaa aluksi seuraavaa.

Kannanotto vastineissa esitettyihin väitteisiin tekijänoikeusneuvoston toimivallan puuttumisesta

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt Teosto ry:n ja GRAMEX ry:n väitteitä tekijänoikeusneuvoston toimivallan puuttumisesta täysistunnossaan 05.11.2002 ja todennut, että tekijänoikeusneuvosto ei ole aikaisemminkaan edellyttänyt, että siltä lausuntoa pyytävällä taholla olisi käsillä todellinen, konkreettinen tekijänoikeuslain tulkintaa koskeva tilanne ja/tai konkreettinen, aktualisoitunut tekijänoikeuskysymyksiä koskeva riita. Tekijänoikeusneuvosto on myös aikaisemmin antanut lausuntoja asioissa, joissa siltä on pyydetty etukäteen ennen ansiotoiminnan aloittamista tulkintaa esimerkiksi siitä, millä edellytyksin tiettyä tuotetta voidaan käyttää ansiotoiminnassa ilman, että lausunnon pyytäjä loukkaisi toimillaan tekijänoikeutta (näin esim. kuvataiteen teosten valokuvaamista ja postikorttien valmistamista koskevat tekijänoikeusneuvoston lausunnot 2002:10, 2001:3, 1999:12 ja 1996:16). Vastaavantyyppinen tilanne on ollut myös mm. uusissa lausunnoissa 2002:11 (musiikin verkko-opetus) ja 2002:13 (kuvataiteen teosten luominen Internet-tietoverkossa olevia kuvia käyttäen), joissa lausunnon pyytäjät ovat ennen varsinaisen toiminnan aloittamista hyvin yleisillä kysymyksillä pyytäneet neuvoston tulkintaa siitä, millä edellytyksin he voivat tekijänoikeuslain valossa toimia laillisesti.

Tekijänoikeusneuvosto on käsitellyt Teosto ry:n ja GRAMEX ry:n väitteet ja todennut, että se on toimivaltainen antamaan lausuntoja tekijänoikeuslain tulkinnasta M:n sille toimittamien lausuntopyyntöjen johdosta. Tämän vuoksi tekijänoikeusneuvosto on päättänyt antaa asiassa lausunnon ja päättänyt varata Teosto ry:lle ja GRAMEX ry:lle vielä uuden mahdollisuuden vastineiden antamiseen asiassa. Kumpikaan yhdistys ei ole kuitenkaan enää toimittanut uutta vastinetta neuvostolle.

Muutoin tekijänoikeusneuvosto esittää lausuntonaan seuraavan.

Tekijänoikeudesta ja julkisesta esittämisestä

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että se on M:n pyynnöstä käsitellyt julkista esittämistä asunhotelli Majatalo K Oy:ssä ja sen liiketoiminnan yhteydessä lausunnoissaan 2000:6 ja 2002:9. Lausunnossa 2000:6 käsiteltiin asunhotellitoiminnan ohella myös myynti- ja vuokra-autoihin sijoitettuihin radiovastaanottimiin liittyviä kysymyksiä sekä lausunnossa 2002:9 televisiovastaanottimien vuokraamiseen liittyviä kysymyksiä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että Majatalo K Oy:n asiassa on myös annettu 15.03.2002 korkeimman oikeuden tuomio (ennakkoratkaisu 2002:20).

Kyseessä oli Majatalo K Oy:n ja Esittävien taitelijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys GRAMEX ry:n välinen riita-asia, jossa oli ratkaistavana kysymys siitä, oliko Majatalo K Oy:llä velvollisuus maksaa tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisia korvauksia.

Korkein oikeus totesi tuomiossaan, että tekijänoikeuslain 47 §:n mukaan esittäville taiteilijalle ja äänitteen tuottajalle on suoritettava korvaus, jos 46 §:ssä tarkoitettua laitetta pykälässä mainittuna aikana välittömästi tai välillisesti käytetään radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa julkisessa esityksessä.

Korkein oikeus katsoi, että Majatalo K Oy on varustanut majoituskäyttöä varten korvausta vastaan tarjoamansa 14 huonetta televisiovastaanottimilla ja luonut näin asiakkailleen mahdollisuuden televisiolähetysten seuraamisen. Asunhotellin asiakkaiden piiriä ei ollut etukäteen rajattu, vaan huoneet ovat olleet kenen tahansa vapaasti käytettävissä huonemaksun maksamista vastaan. Sen vuoksi huoneiden varustaminen televisiovastaanottimin on korkeimman oikeuden mukaan ollut julkista esittämistä tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin 1 virkkeen tarkoittamassa mielessä, josta esittäville taitelijoille ja äänitteiden tuottajille on tekijänoikeuslain 47 §:n mukaan oikeus korvaukseen.

Korkein oikeus on tässä tuomiossaan tuonut esille ne periaatteet, joita on sovellettava arvioitaessa tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaista julkista esittämistä ja tekijänoikeuslain 47 §:ään perustuvaa korvausvelvollisuutta äänitteiden julkisesta esittämisestä.

Korkeimman oikeudet uusimmat tekijänoikeutta koskevat ratkaisut ovat ratkaisut numero 2002:101, 2002:48 ja 2002:20, joissa kaikissa on käsitelty sävellysteosten julkista esittämistä. Näistä ratkaisut 2002:48 ja 2002:20 koskevat tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisten korvausten maksamista ja sitä, millaista toiminnasta syntyy velvollisuus maksaa tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisia korvauksia esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille.

Velvollisuudesta maksaa tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisia korvauksia esittäville taiteilijoille ja äänitteiden tuottajille lausuntopyynnössä tarkoitettussa asiassa tekijänoikeusneuvosto toteaa seuraavaa.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jos asuntohotellitoiminnassa tarjotaan tekijänoikeudellisessa mielessä avoimelle piirille mahdollisuus televisiolähetysten katselemiseen, kyse on tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitettusta julkisesta esittämistä, josta äänitteiden tuottajille ja esittäville taiteilijoille on maksettava tekijänoikeuslain 47 §:n mukainen korvaus. Mahdollisuus televisiolähetysten katselemiseen asuntohotellitoiminnassa voidaan tarjota esimerkiksi vuokraamalla televisioita asuntohotellissa majoittuville henkilöille majoituksen yhteydessä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että velvollisuus maksaa tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisia korvauksia on sillä, joka tekijänoikeuslain 47 §:ssä tarkoitettu tavoin käyttää äänilevyä tai muuta laitetta, jolle on tallennettu ääntä, välittömästi tai välillisesti radio- tai televisiolähetyksessä tai muussa julkisessa esityksessä. Korvausvelvollisuus syntyy siten sille, joka toimeenpanee sävellysteosten julkisen esittämisen tai tarjoaa mahdollisuuden tällaisten esitysten seuraamiseen.

Lausunnossaan 2000:6 tekijänoikeusneuvosto totesi, ettei lainsäätäjän tarkoituksena ole ollut ulottaa tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin julkisen esittämisen määritelmää koskemaan myös esityksen seuraamiseen tarkoitettavan laitteen vuokraamista tai myyntiä. Tämä on myös WIPO:n vuonna 1996 hyväksytyn tekijänoikeussopimuksen 8 artiklaan liitetyn julkilausuman mukaista. Julkilausumassa todetaan, että "on selvää, ettei pelkkien välittämisen mahdollistavien tai aikaansaavien fyysisten apuvälineiden toimittaminen itsessään merkitse tässä sopimuksessa tai Bernin yleissopimuksessa tarkoitettua välittämistä". Pelkkä laitteen vuokraaminen ei siten ole tekijänoikeuslaissa tarkoitettua julkista esittämistä, josta seuraisi velvollisuus maksaa tekijänoikeuslain 47 §:ssä tarkoitettuja korvauksia.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jos kyse on asuntohotellitoiminnasta toiminnallisesti täysin erillään olevasta televisiovuokraamosta, josta ainoastaan vuokrataan televisiovastaanottimia ilman, että tarjotaan yleisölle mahdollisuutta televisiolähetysten seuraamiseen esimerkiksi asuntohotellitoiminnassa tai muutoin esitetään televisiolähetystyksiä ja niiden sisältämiä sävellysteoksia julkisesti, tällaisesta toiminnasta ei tekijänoikeusneuvoston käsityksen mukaan synny velvollisuutta maksaa tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisia korvauksia olettaen, että televisioiden vuokraustoiminnassa ei tapahdu edellä kerrotuin tavoin tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaista julkista esittämistä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sille esitetyn aineiston perusteella ei ole täyttä selvyyttä siitä, millä tavoin M ja Majatalo K Oy ovat järjestäneet liiketoimintansa, eli onko televisioiden vuokraaminen toiminnallisesti eriytetty asuntohotellitoiminnasta.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että sen tehtävänä on tekijänoikeuslain 55 §:n mukaan avustaa opetusministeriötä tekijänoikeutta koskevien asioiden käsittelyssä ja antaa asiantuntijalausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan ei kuulu tehtyjen sopimusten

tulkitseminen, näyttökysymysten arvioiminen taikka liiketoiminnan tai sopimussuhteiden eri järjestelytavoilla spekulointi.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että jotta M ja/tai Majatalo K Oy:n harjoittamaan toimintaan ja siitä mahdollisesti aiheutuvaan tekijänoikeuslain 47 §:n mukaiseen korvausten maksuvelvollisuuteen voitaisiin ottaa lopullisesti kantaa, olisi ensin selvitettävä, miten M ja hänen osittain omistamansa Majatalo K Oy ovat tosiasiallisesti järjestäneet liiketoimintansa. Tämä edellyttäisi kuitenkin näyttökysymysten arvioimista, mikä ei tekijänoikeuslain 55 §:n mukaan kuulu tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan.

Vastaukset lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin

Kysymykset toistetaan selvyuden vuoksi.

1) Onko televisiovuokraamo, joka vuokraa televisioita yksityishenkilöille sekä yrityksille, velvollinen maksamaan tekijänoikeusmaksuja?

3) Onko yksityinen henkilö velvollinen maksamaan tekijänoikeusmaksuja, mikäli hän luovuttaa televisioita toisten yksityisten henkilöiden käyttöön?

Tekijänoikeusneuvosto vastaa yhteisesti kysymyksiin 1 ja 3.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että olettaen, että M:n televisiovuokraustoiminnassa on liiketoiminnallisesti ja asiallisesti kyse pelkästään televisiovastaanotinlaitteiden vuokraamisesta ilman, että sillä on kytkentää M:n ja/tai Majatalo K Oy:n harjoittamaan asuntohotellitoimintaan ja ilman, että televisioiden vuokraustoiminnassa tarjotaan yleisölle mahdollisuutta televisiolähetysten seuraamiseen tai muutoin esitetään televisiolähetystyksiä ja niiden sisältämiä sävellysteoksia julkisesti, tällaisesta toiminnasta ei synny velvollisuutta maksaa tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisia korvauksia. Tekijänoikeusneuvosto huomauttaa, että harjoitetun toiminnan tosiasiallinen luonne ja olosuhteet ratkaisevat, kun arvioidaan sitä, onko jossakin toiminnassa kyse tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentissa tarkoitetusta julkisesta esittämisestä. Se, millä nimellä toimintaa mahdollisesti kutsutaan, ei vaikuta asian tekijänoikeudelliseen arviointiin.

Televisiovuokraamo, joka vuokraa televisioita yksityishenkilöille sekä yrityksille tai yksityinen henkilö, joka luovuttaa televisioita toisten yksityisten henkilöiden käyttöön, ei täten ole velvollinen maksamaan tekijänoikeuslain 47 §:n mukaisia korvauksia olettaen, että tässä toiminnassa ei tapahdu tekijänoikeuslain 2 §:n 3 momentin mukaista sävellysteosten julkista esittämistä.

Tekijänoikeusneuvosto toteaa, että lopullisen kannan ottaminen asiaan lausuntopyynnössä tarkoitettuun asiaan edellyttäisi näyttökysymysten arvioimista sen selvittämiseksi, miten M on liiketoimintansa järjestänyt.

Näyttökysymysten arvioiminen ei kuitenkaan kuulu tekijänoikeusneuvoston toimivaltaan. Tekijänoikeusneuvosto viittaa asian ratkaisemiseksi edellä tässä lausunnossa esitettyyn.

2) Muuttaako maksuvelvollisuutta, jos laskutus tapahtuu jonkin muun laskutuksen yhteydessä ns. kauttalaskutuksena?

Vastauksena hakijan kysymykseen tekijänoikeusneuvosto toteaa, että laskutustapa ei vaikuta asian tekijänoikeudelliseen arviointiin.

Puheenjohtaja

Niklas Bruun

Sihteeri

Hertta Hartikainen

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Niklas Bruun (puheenjohtaja), Katariina Sorvari, Pekka Pulkkinen, Stig Henriksson, Päivi Liedes, Valtteri Niiranen, Jaakko Eskola, Pekka Salomaa, Kai Nordberg, Juha Vilanka ja Hanna Nuortila.